

A BABITS-HAGYATÉK FOTÓANYAGÁNAK REVÍZIÓJA, RESTAURÁLÁSA ÉS DIGITALIZÁLÁSA

2009 év februárjában kezdődött el a Kézirattárban található Babits-hagyatékok (Fond III és Fond 172) fotókat tartalmazó állományrészének, palliumainak és albumainak revíziója, a negatív és fényképanyag restaurálása és digitalizálása.

A Babits hagyaték OSZK-ba érkezéséről, annak történetéről többen szóltak már, elsőként természetesen Keresztury Dezső, aki a Babits relikviák könyvtárukba kerülésének kezdeményezője és fő lebonyolítója volt. Az ő nyilatkozataiból tudjuk, hogy az 1950-es évek elején kezdődtek meg a tárgyalások közte és a költő özvegye, Török Sophie között, melynek következményeként a kulturális minisztérium 1952-ben megvette a kéziratos hagyatékot, melyet hamarosan a gazdag fotógyűjtemény és hangfelvételek is követtek. A fotók nagy részének készítője, Török Sophie ugyanis tudatosan gyűjtötte Babits Mihály életének dokumentumait (olykor még számláit, horoszkópját, lakásaik alaprajzait is megőrizte), s fotózni is az emlékállítási gondolatával és ösztönzésére kezdett el. Igyekezett a költő, író és irodalomszervező életének szinte minden kiemelkedő pillanatát dokumentálni az esztergomi építkezéstől és kirándulásoktól a San Remo-i díjátvételen át a halál pillanataig. Emellett természetesen akadnak híres fotóműhelyek (pl. Rónai Dénes, Zelesky Károly, Székely Aladár) által készített felvételek is. A gyűjtemény nemcsak tartalmát, hanem számát tekintve is jelentős, az üveg és celluloidnegatívok, a papírnagyítások valamint az albumokba rendezett képek összességében a 4000-es nagyságrendet közelítik meg.

Állományvédelmi szempontból a legfontosabb teendő a negatívok megmentése volt, így elsőként Papp Judit restaurátor a III/2332-es jelzeten található két doboznyi, egyenként tasakolva elhelyezett üveg- és cellulóz-nitrátos negatív, keretezett diák és tekercsfilm restaurálását végezte el. Ebben a két dobozban 94 darab üvegnegatív, 331 darab cellulóz-nitrátos negatív, 7 darab keretezett dia és 4 kocka tekercsfilm volt, mely összesítve 436 képkocka restaurálását jelentette. Az anyag portalanítása után került sor szerves oldószeres tisztításra, melyet követően a negatívok

egyenként savmentes papírból hajtogatott négy füles tasakba kerültek. A 436 darab ismert és számmal ellátott negatív jelzete rákerült a tasakokra. E negatívok nagy része ismert volt, és az 1983-ban kiadott Babits képeit tartalmazó Fototékában szerepelnek azok pozitív variánsai. Előkerült azonban Fond III/2332/54 és Fond III/2332/55-ös jelzeten, két levelestári dobozban ömlesztve, egyéb tárgyak, különféle játékkártyák és más gyerekjátékok mellett 405 darab üvegnegatív, 281 db cellulóz-nitrátos negatívok, 28 kocka tekercsfilm, 61 keretezett és 13 keret nélküli dia, valamint 1 üvegdia. Így mindösszesen 798 darab, jelzet nélküli negatív került feldolgozásra, restaurálásra. Az utóbbi két dobozról Papp Judit megállapította a Babits fényképalbumok segítségével, hogy Török Sophie 1921 és 1941 között készített felvételeinek eredeti, eddig még ismeretlen negatívjai.

A restaurálás előtti állapot.

A negatívok erősen szennyezett állapota mellett felűnő volt egy kellemetlen, maró szag, ami a lágyhordozós negatívokból áradt. Papp Judit ebből arra a következtetésre jutott, hogy ezek között cellulóz-nitrátos, illetve cellulóz-acetátos is lehet, mégpedig szép számban. Mivel a cellulóz-nitrát már viszonylag alacsony hőmérsékleten is hajlamos az öngyulladásra, beazono-

sítása kiemelten fontos volt. Az elvégzett tesztek bizonyították a feltevést, hogy a feldolgozott és feldolgozatlan filmnegatívok egyaránt cellulóz-nitrátosak, mely egy kémiai folyamatban bomló anyag, aminek következtében a negatív deformálódhat, elszíneződhet, rugalmatlanná, törékennyé válhat. A lebomlás előrehaladott stádiumában a képi információ teljesen elveszhet. A nitrátos negatívok elkülönítése a gyűjtemény többi darabjától kiemelten fontos és sürgős feladat volt, mivel azok nemcsak magukban, hanem a gyűjtemény többi darabjában is visszafordíthatatlan lebomlási folyamatokat indíthattak el. A megőrzés érdekében az üvegnegatívok számára speciális üvegnegatív tároló dobozok, a lágyhordozós negatívok számára film negatív tároló dobozok kerültek beszerzésre, melyben az anyag a digitalizálást követően elhelyezésre került.

A negatívokról készített digitális felvételek alapján az esetlegesen létező papírnagyítások segítségével a képek leírását Rózsafalvi Zsuzsanna, a Kézirattár munkatársa végezte el, mint ahogyan a pozitívok feldolgozását is.

A Babits fond egykori feldolgozóinak a fotópozitívokat tematikus csoportokba rendezték és palliumokba helyezték el, egyúttal olyan nagyobb egységeket képezve, melyek számba veszik többek között Babits portréit, családi fotóit, a baráti társaságát, különböző élettereit (budapesti, szekszárdi és esztergomi otthonait)

és közéleti szerepvállalásának pillanatait, de még gégeműtétének eseményét is. A munka első fázisában az anyagok kiválogatására, összegyűjtésére került sor Szita Gábor kollégánk segítségével, ugyanis a képek a hagyaték különböző részeiben helyezkedtek el. A fotók revízióját követően az egyes fotók leírását kellett elvégezni, ugyanis a hagyaték egykori feldolgozóinak csak a tematikus fotócsoportoknak, s nem az egyes daraboknak adtak címet. Ezúttal az egyes fotók tartalmi feltárását is el kellett készíteni, mely nem csupán a felvételeken szereplők azonosításából állt, hanem a felvétel helyének és idejének azonosításából is, továbbá, ha gyűjteményünkben a felvétel negatívja is megvolt, vagy esetleg más pozitív, a két jelzet összekapcsolására, utalozására is sor került, illetve a Babits-fotó egy részét közzétevő Fototéka jelzeteit is megadtuk, ha volt ilyen. Az anyag tartalmi szempontból legjelentősebb része, így például Babits Mihályról, Török Sophieról, a tágabb értelemben vett családról, a barátokról készült fotónagyítások a Fond III/2252- a 2278-as jelzettartomány között foglalt helyet, de a hagyaték többi

részében, olykor még levelek mellékleteként is találtunk fotókat. A fényképek tartalmi leírásában a már említett Fototéka, illetve Babits kortársainak, feleségének visszaemlékezései nyújtottak segítséget. A leírásokat a fényképek restaurálása és portalanítása követte, végül védőfóliákba és speciális fotódobozokba került az anyag, s így érkezett meg Merczel Gábor kollégánkhoz, aki kiváló minőségű, 1200 dpi-s digitális felvételeket készített a fényképekről. 47 palliumban és 7 albumban összesen 2329 fotó került feldolgozásra. A feldolgozó munka várhatóan a 2009-es év végén fejeződik be, ugyanis Szita Gábor kollégánk a Babits-hagyaték Limbus anyagában közel 950 ismeretlen fotóra bukkant, melyek főként

Az egyik most restaurált fotón Babits Ildikó, Török Sophie és Babits Mihály a Reviczky utcai lakásukban.

Török Sophie és fogadott lányuk, Babits Ildikó életét tematizálja! Ez a fotóanyag sosem került feldolgozásra, hiszen a hagyaték egykori feldolgozóinak nem találván fontosnak és érdekesnek azokat Babits Mihály szempontjából, egy – az olvasók és a kutatók számára is hozzáférhetetlen – halott állományrészbe, a Limbusba száműzték azokat. Jelenleg ennek az állományrésznek a restaurálása és leírása zajlik, mely bizonyára nem érdektelen a kutatók számára sem. Az anyag láthatóan részben az albumok és palliumok anyagával egyezik, sok esetben az oda bekerült képek variánsa, de dominánsan új, ismeretlen anyagról van szó.

A Kézirattárnak a Babits-fotóhagyaték megmentésére vonatkozó terve és munkája 2009 során befejeződik, melynek eredményeként a negatívok és pozitívok biztonságba kerülnek, az olvasók ugyanakkor egy, a digitalizálás révén praktikusabban és jobban feltárt anyaghoz juthatnak, melyek esetleges másolása is gyorsabbá válik a jövőben. Intézményünk 2010-re szóló kiadványtervében egy új, nyomtatásban megjelenő Babits-fényképalbum is helyet kapott.

Fontos megemlítenünk a feldolgozó és restauráló munkában résztvevő munkatársak mellett Káldos János különgyűjteményi igazgató, Földesi Ferenc, Érdi Marianne és Csillag Katalin osztályvezetők nevét, akik mindvégig figyelemmel kísérték Merczel Gábor, Papp Judit és Rózsafalvi Zsuzsanna együttes munkáját. Köszönet illeti Ackermann Ádámot is, aki a nem szkenelhető albumok egy részének fotózását végezte.

Papp Judit – Rózsafalvi Zsuzsanna
stress@oszk.hu – rozsaifa@oszk.hu